

Medeni Balfur deklarasiýasy: Baýdeniň sionizmine näme boldy?

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 январа, 2025

Medeni Balfur deklarasiýasy: Baýdeniň sionizmine näme boldy?

MEDENI BALFUR DEKLARASIÝASY: BAYDENIŇ SIONIZMINE NÄME BOLDY?

Prezident Jo Baýden sionizmiň ýumşak ýüzi Şimon Peres ýa-da Balfur deklarasiýasy, hatda milli aýratynlyk gözlegi we Isa pygamberiň patyşalygyny gurma edebiýatynyň döreden medeni Balfur deklarasiýasy döwründe galypdyr.

Fotosurat: Ariel Şalit / AFP

Iňlis ýazyjysy Jorj Eliot (ony tanamaýanlar üçin Jorj Eliot şol döwürde aýallaryň roman ýazmagy öwrenişilmedik zat bolandygyny üçin erkek at-familiýasy bilen kitap ýazan zenan ýazyjydyr. Hernäçe biziň ýurtlarymyzda käbirleri munuň beýle

däldigini öňe sürseler-de, Angliýada aýal-gyzlara Jorj ady dakylmazdy) 1876-njy ýylda soňky «Daniel Deronda» romanyny ýazanda, kitap medeni «Balfur deklarasiýasyny» aňladýardy.

Ýa bolmasa sionistik düşünje medeniýet bilen hyzmatdaşlyk edende çeper edebiýatyň içinde Balfur deklarasiýasynyň ilkinji kerpijini ören medeni tor gurşawynda ýer alýardy.

Bu hyzmatdaşlyk Uilýam Wordswort we Jorj Baýron ýaly XVIII asyrdaky romantizm akymynyň wekilleriniň eserleri bilen, ýagny Jorj Eliotdan onlarça ýyl öň başlady.

Eýsem-de bolsa bu makalanyň adyndanam görnüşi ýaly Jorj Eliot bilen Jo Baýdeniň arasyndaky baglanyşyk näme?

Jorj Eliotyň romany medeni Balfur deklarasiýasynyň aýdyň kartinasyny çekip, edil XX asyryň altymyşynhy ýyllarynda «BBC»-niň çykaran kinofilmleri we spektakllary ýaly populýar medeniýete öwrüldi.

Roman ene-atasyny we aňyrsyny bilmeýän, ogullyk alynan baş gahryman Daniel Derondanyň özüni gözleýşiniň we şahsy halas boluş düşünjesiniň töwereginde bolup geçýär.

Deronda jöhit gyzy Mirah bilen tanşyp, onuň jemgyýetine goşulansoň, öz jöhitligini we etniki gelip çykyşyny tanaýar. Bular romanyň ikinji kitabynda bolup geçýär.

Birinji kitapda bolsa maşgalasynyň baýlygyny ýitirmeginiň zyndandan baý, ýöne doňýürek we zalym adam bilen nikalaşyp halas boluşa ýeten Gwendoleniň obrazy suratlandyrylýar.

ДЖОРДЖ
ЭЛИОТ

Даниэль Деронда

✦ ЗАРУБЕЖНАЯ КЛАССИКА ✦

Bu adam bilen nikalaşandan soň Gwendolen onuň bilen erbet durmuşda ýaşayar (bu ýerde J.Eliotyň «feminist» tarapy orta çykýar) we zyndan halas boluşy Danieldir Mirahyň elleri bilen

amala aşýar. Şol döwür Danieliň özüni gözleýän wagty. Ol jöhitleler üçin watan gurnagy arzuw edýän we ondan bu prinsipi oňlap, özüniň oruntutary bolmagy isleýän Mordekaý bilen tanyşýar. Halas boluş indi ýekebara isleg-hyýal bilen çäklenmeýär, gaýtam tersine, romantiki baglanyşyklylykda köpçülikleýin halas boluş üçin Isanyň patyşalygynyň gurulmagynyň baglanyşyklylygynda iň uly we iň giň gerimli arzuw-hyýalyň amala aşyrylmagyna öwrülýär.

Romany ABŞ-nyň prezidenti Jo Baýdene baglanyşdyrýan ýeri-de şu ýeri.

Jo Baýden bu medeni sionizmiň ýa-da kakasynyň özüne aýdysy ýaly ideologiki hristian sionizminiň bir parçasynydy.

ABŞ-nyň prezidenti bolmanka prezident Baýden bilen dürli wagtlarda birnäçe sagatlap oturyşma mümkinçiligim bolupdy.

Men onuň medeni sionizmini gönüden-göni özünden diňledim we şol wagtlar munuň hristian romantizminiň çägindedigini pikir etdim.

Belki-de, sionizm bir wagtlar şeýledi. Ýöne Baýdeniň duýman galan bir zady – sionizmiň özüni tanama hyýallaryndan, Günbatardaky jöhitlelerden, hristian sionizmine eýerýän käbir protestantlar bilen az sanly katolikden halas bolmaga synanyşýanlaryň usuly bilen watan gurma tapgyryna geçende başdan geçiren öwrülişikleridi.

Bu öwrülişikleriň soňunda sionizm Russiýadan we Gündogar Ýewropadan gelen sionistler üçin ilatly nokatlary gurup, giňelme tapgyryna geçdi.

Jo Baýdeniň bilýän sionizmi Şimon Peresiň we Izak Rabiniň formasyndaky sionizmdir. Bu özüniň imperializmine we agressiýasyna garanazdan «kibbutz» (sosialistik oba hojalyk jemgyýetleri) we kapitalizmden zyýada sosializme has ýakyn jemgyýet gurnamak ýaly medeni häsiýete eýedi.

Bular Ysraýylyň döwlet we jemgyýet gurma prosesiniň başlangyjydy. Nämüçindir bular gurlandan soň «Sowuk uruş» döwründe we gutarandan soň Russiýadyr Gündogar Ýewropadaky jöhitleleri özüne çekmäge synanyşdy.

BBC

БИБЛИОТЕКА ВСЕМИРНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

региональное издание

Ромола
ГАРАЙ

(...а в душе я танцую, Сенсация)

Хью
БОННЕВИЛЛЬ

(Ноттинг Хилл, Доктор Живаго)

Даниэль Деронда

Лучшая экранизация классического романа
Джорж Элиот

DVD

Ine şol wagtam sionizm öňki döwlet gurma arzuwyndan täze göçüp gelýänler bilen birlikde gelen guramaçylykly jenaýatçy toparlary we agressiw jenaýatlary arkaly basybaljyly ilatly

nokatlary gurma tapgyryna geçdi.

Onlarça ýylyň dowamynda ysraýyl sionizmi ösüp-özgerip geldi. Maliýe ministri Bezalel Smotriç we Döwlet Howpsuzlygy ministri Itamar Ben Gwir ýaly ekstremistik sagçy syýasatçylary kemala getirdi. Bu ikisi göçüp gelýänler tarapyndan wekilçilik edilýän guramaçylykly jenaýatçy toparlaryň syýasy frontyny düzýärler.

Prezident Jo Baýden sionizmiň ýumşak ýüzi Şimon Peres ýa-da Balfur deklarasiýasy, hatda milli aýratynlyk gözlegi we Isa pygamberiň patyşalygyny gurma edebiýatynyň döreden medeni Balfur deklarasiýasy döwründe galypdyr.

Garradygyça täze ysraýyl jemgyýetiniň içinde sionizmiň Frans Kafkanyň «Öwrülme» powestindäki öwrülmelerden (metamorfoz) geçýändigini bilenok.

Hudaýyň ýer-ýurt wada beren halkynyň romantiki watan gurmagyndan Hudaýyň wadasyny ýa-da Balfur deklarasiýasyny piňine almaýan, gaýtam jenaýat etme ýoly bilen gara güýje baýrynýan jenaýatçy toparlara öwrülendiginiň tapawudyny bilmedi.

Bu makala Ysraýylda döwlet gurmakdaky öwrülmeleriň medeni köklerine degişli ýazylan ilkinji makaladyr.

Şeýle öwrülmeler Karl Marksýň kapitalizm üçin aýdysy yaly, öz ölüminiň tohumyny ýüregine ekýändigini bilmezden, Ysraýyly ýuwaşlyk bilen jenayatlaryň batgasyna iterýär.

Memun FENDI.

Duşenbe, 10.06.2024 ý. Publisistika